

MIHAI GLIGOR *Așezarea neo- și eneolitică de la Alba Iulia – Lumea Nouă în lumina noilor cercetări*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, 264 p., cu 217 planșe alb-negru și color.

Lucrarea elaborată de dl. M. Gligor sub forma Tezei de doctorat, foarte bine structurată și ca plan de elaborare științifică, are șapte capitole, la care se adaugă *Anexele*, conținând Bibliografia, Ilustrația cu lista planșelor, distribuția pe complexe arheologice a materialelor descoperite în campaniile de săpături arheologice, în cea mai mare parte

efectuate de însuși autorul acestei excelente lucrări științifice, inclusiv Rezumatul.

Nu vom analiza lucrarea în funcție de capitolele stabilite de acord cu conducătorul științific, binecunoscutul profesor și om de știință, dr. Iuliu Paul. Constatăm îndeosebi utilizarea metodelor moderne de analiză,

studiu, elaborare, sinteză a imensului material documentar (arheologic) recoltat cu prilejul campaniilor de săpături arheologice (2002–2008), la care a participat ca membru în colectivul de specialiști sau ca șef al Șantierului arheologic de la *Lumea Nouă* – Alba Iulia.

Cercetarea arheologică a unei stațiuni ca cea supusă demersului (asumat de dl. Gligor), cu o stratigrafie atât de complexă, cu nivele de locuire ce se succed stratigrafic, dar nu și pe „orizontală” enormei întinderi, de peste 40 ha, a necesitat (și propria noastră experiență o dovedește) cunoașterea deplină a tehnicilor de săpătură, pentru a fi corect evidențiate și chiar individualizate complexele de locuire, inclusiv tehnocomplexele litice, ceramice sau de altă natură. Identificarea, îndeosebi în *Zona A/sectorul I*, a acelor resturi de locuire, unele întrerupte, dar suprapuse de altele, aparținând unor comunități umane locale sau alogene, demonstrează capacitățile șefului de șantier de cunoaștere aprofundată a caracteristicilor tuturor entităților umane care au locuit aici, și-au lăsat „amprenta” campamentelor în întreaga lor diversitate. dl. Gligor s-a dovedit a fi un fin stratigraf, dar asta se datorează cunoașterii detaliate a caracteristicilor fiecărei tip de locuire neo- eneolitică, până în epocile dacică și romană dintr-un larg spațiu geografic. Stabilirea „cronologiei”, mai întâi a ordinii locuirilor, de la cele mai vechi până la cele mai târzii (ne referim la perioadele pre- și protoistorice) demonstrează nu numai capacitatea de ordonare a descoperirilor arheologice, dar și o cultură arheologică generală, elemente care au stat la baza formării profesionale a lui Mihai Gligor, în calitate de doctorand al Universității din Alba Iulia și al Institutului de Arheologie Sistemică din același centru universitar și academic.

O atenție deosebită a acordat autorul lucrării structurilor de locuire, inclusiv sistemului de apărare (fortificații) (unde parcă am fi tentați să constatăm acribia profesionalismului, impus de conducătorul științific, dar acceptat și aplicat de autorul lucrării de față. Este evident că tratarea exhaustivă a caracteristicilor grupurilor culturale și a culturilor arheologice, identificate la *Lumea Nouă* prin nivele reale de locuire (stratigrafia arheologică) sau prin tehnocomplexe (inventarul litic, ceramic, complexe de cult, înmormântări etc.) se impunea ca o necesitate obiectivă într-un demers științific valoros, de care autorul lucrării de față s-a achitat, credem noi, într-o manieră deosebită, contribuind nu numai la cunoașterea aspectelor arheologice evidențiate corect într-o stațiune pluristratificată, dar și la posibila generalizare a metodologiei de lucru, de analiză, chiar de sinteză pentru alți arheologi și pentru alte stațiuni cu stratigrafie identică sau deosebită (în ceea ce privește amploarea locuirilor umane pre- și protoistorice). În acest sens, suntem convinși că o reeditare a Tratatului de Istoria Românilor sau redactarea oricărei sinteze a istoriei naționale va trebui, în mod obiectiv, să ia în considerație concluziile științifice atât de valoroase ale acestei lucrări.

Vom trece peste analiza atât de detaliată a tehnicilor de ornamentare, a stilurilor decorative, pe care autorul lucrării le-a prezentat pe criterii extrem de bine stabilite, și pe baza cărora au fost stabilite fazele de evoluție a

grupului cultural *Lumea Nouă*, ca și încheierile sale privind evidențierea aspectelor proprii acestei civilizații a neoliticului dezvoltat, ca și peste evidențierea caracteristicilor arheologice (a *achizițiilor* culturale și tehnologice) ale celorlalte culturi și grupuri culturale identificate în stațiunea arheologică de la *Lumea Nouă*, și ne vom opri asupra elementelor de viață spirituală a comunităților preistorice prezente în stațiunea arheologică menționată. Ne referim nu numai la prezentarea (poate puțin prea sumară) a prezenței obiectelor de podoabă, confecționate din cochilii de *Spondylus gaederopus* și *Glycymeris* (vehiculate din spații geografice îndepărtate) și folosite, credem noi, nu numai ca bunuri de prestigiu, dar mai ales pentru posibilele lor semnificații de spiritualitate. Autorul a prezentat un adevărat parcurs al prezenței podoabelor realizate din specia *Spondylus* în numeroase necropole aparținând culturii ceramicii liniare, unde depunerea lor în cadrul inventarului funerar a fost considerată ca reprezentând bunuri de prestigiu. Credem că este de apreciat faptul că autorul nu-și asumă rezultate ale cercetărilor și interpretărilor interdisciplinare, ci face apel la specialiștii în domeniu. Ne referim la monumentală lucrare a colegului Corneliu Beldiman, *Industria materiilor dure animale din preistoria României*, Pro Universitaria, București, 2007. Dar M. Gligor a preluat, în cadrul unor determinări specifice propriului demers științific informațiile la care facem apel, pe culturi arheologice și stațiuni sau nivele de locuire, căci spune autorul volumului supus prezentării noastre: „se constată expresivitatea scăzută a industriei pe materii dure animale, această caracteristică pare să marcheze specificul culturilor Vinča, Petrești și al grupului cultural Foeni, și se datorează aplicării unor scheme de confecționare standardizate, în general simple, „recurgând la procedee elementare, cu grad mic de combinare” (p. 101).

În același context arheologic și de natură culturală încadrăm și descoperirile din domeniul riturilor și ritualurilor funerare, care, prin prezentarea lor atât de bine realizată, de mare valoare științifică, aduc contribuții de o importanță istorică deosebită cu privire la viața spirituală a comunităților umane readuse la viață prin excelența lucrare elaborată de Mihai Gligor. Sugerăm autorului o analiză mult mai detaliată a acestor aspecte, pentru care îi putem acorda un spațiu tipografic substanțial într-un volum special, pe care îl pregătim în vara acestui an.

Un capitol important este rezervat plasticiei din lut ars, pe care autorul volumului prezentat o analizează în cadrul culturilor arheologice ale spațiului geografic luat în considerație, dar și pe criterii tipologice, cu necesara luare în considerație a unor posibile relații interculturale.

În aceeași categorie de elemente de profundă spiritualitate sunt incluse ruterile și ritualurile funerare, « evenimente controlate și conduse, de obicei, de un număr limitat de indivizi și interpretate pentru o audiență prezentă la eveniment ... formă de acțiune publică, o dramă socială proiectată și condusă de cei vii » (p. 117).

Într-un succint, dar foarte cuprinzător capitol (VII) de *Considerații generale și Concluzii*, autorul acestui

volum de mare interes pentru Preistoria României se referă la elementele esențiale ale locuirilor de la Alba Iulia-*Lumea Nouă*, cu întreaga încărcătură de informații reieșite din stratigrafia verticală și orizontală, cu identificarea nu numai a succesiunii nivelelor și complexelor de locuire, ci și a dinamicii acestora, tipurile de locuințe, amplasarea lor inclusiv în funcție de palierele cronologice și de caracteristicile terasei a doua a Mureșului. Sunt foarte importante, după opinia noastră, elementele unor posibile fortificații, inclusiv cu scopuri ritualice (săpăturile din 2003 și 2005). Un foarte bogat și diversificat material arheologic, cu complexe de locuire sau ritualice (de cult, înmormântări etc.) clasează acest obiectiv arheologic printre cele mai importante din această parte a Țării, iar legăturile pe care autorul volumului le-a stabilit cu alte culturi sau grupuri culturale (inclusiv prezența pieselor de podoabă din scoica *Spondylus gaederopus*) demonstrează existența unor intense contacte inter-comunitare sau de

schimb. Apelul la cercetările interdisciplinare a adus contribuții deosebit de importante privind tehnologia preistorică în domeniul ceramicii, dar și cu privire la cultivarea plantelor, cu referire la *Triticum aestivum* din specia *Cerealia*. Folosirea datelor de cronologie absolută (C14 și Termoluminescență) este de natură să stabilească cu și mai multă pregnanță rolul și importanța studiilor interdisciplinare în cercetarea exhaustivă a unei stațiuni preistorice, cu rezultate deosebit de importante. În sfârșit, demersul științific al dlui Mihai Gligor, finalizat prin acest prestigios volum, îl reprezintă introducerea tuturor descoperirilor de factură pluridisciplinară în circuitul științific, spre beneficiul tuturor specialiștilor din România și din alte țări, căci consistentul rezumat (p. 215–253, inclusiv lista ilustrației, p. 253–263) face lucrarea accesibilă specialiștilor cunoscători ai limbii engleze.

VASILE CHIRICA